

**СІМЕЙНИЙ ТРАСТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ
ЗАХИСТУ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ**

Протягом сотень років, починаючи ще з XI століття, базові функції трасту, якими є захист та збереження майна, залишаються незмінними. З плином часу ефективно управління активами також стало пріоритетним напрямом використання трастів на рівні зі збереженням та захистом майна. Залежно від цілей створення трастових компаній розрізняють публічні та приватні трасти. Публічні трастові компанії зазвичай є благодійними трастами. Яскравим прикладом таких трастів є Трастовий фонд Організації Об'єднаних Націй (далі – Трастовий фонд ООН).

Відповідно до п. 3 ст. 1 Статуту Організації Об'єднаних Націй (далі – Статут) у редакції від 16.09.2005 року Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН), зокрема, переслідує таку ціль, як здійснення міжнародного співробітництва в заохоченні та розвитку поваги до прав людини й основоположних свобод [1]. Крім того, згідно з п. с ст. 55 Статуту ООН сприяє загальній повазі й дотриманню прав людини й основоположних свобод. Також необхідно зазначити, що Трастовий фонд ООН спрямований на надання фінансової допомоги діяльності, яка стосується сім'ї, і проектів, які приносять їй пряму користь, приділяючи особливу увагу найменш розвиненим країнам, країнам, що розвиваються, а також країнам із перехідною економікою [2]. Проаналізувавши положення Статуту ООН, можна стверджувати, що створення Трастового фонду ООН відповідає цілям та принципам міжнародного співробітництва у вирішенні міжнародних проблем економічного та соціального характеру.

Одним із найбільш розповсюджених видів приватних трастів, які використовуються для досягнення вищевказаних цілей, є сімейний траст. Необхідно констатувати, що незважаючи на наявність значних наукових праць у сфері трастів, дослідження питання сімейних трастів залишається поза увагою науковців.

Сімейний траст, як і будь-який інший траст, створюється шляхом передачі права власності на активи (грошові кошти,

акції та/або нерухомість) від засновника трасту до довірчого власника на користь третіх осіб, бенефіціарів. Сімейний траст повинен бути вчинений у письмовій формі. Існування сімейного трасту можливе лише за наявності таких елементів: чітко вираженого наміру засновника трасту створити траст на користь інших осіб; визначеного предмета, тобто активів, які передаються в траст; визначених об'єктів, які можуть отримати вигоду від трасту (бенефіціарів). Сімейний траст може бути створений або за трастовим договором, або за заповітом.

Залежно від того, коли почне діяти сімейний траст, його можна класифікувати на прижиттєвий траст (living trust або inter vivos trust) та спадковий траст (testamentary trust). Прижиттєвий сімейний траст набирає чинності за життя засновника трасту та дає змогу передати в траст активи засновника трасту, поки він ще живий. Спадковий сімейний траст, на відміну від прижиттєвого, створюється за заповітом та виникає вже після смерті засновника трасту. Зазвичай, якщо сімейний траст є прижиттєвим трастом, а засновник трасту бажає залишити за собою повний контроль над активами, переданими в траст, протягом усього свого життя, він призначає себе довірчим власником такого майна. З метою отримання доходів від управління активами засновник трасту може також призначити себе одним із бенефіціарів сімейного трасту, поряд із його дітьми та іншими родичами.

Сімейні трасти широко використовуються в країнах Співдружності націй. Особливого поширення сімейні трасти набули в країнах Австралазії. За даними NZ Herald Нова Зеландія має один із найвищих рівнів трастів на душу населення у світі – приблизно один на кожні 10–15 чоловік [3; 4]. Крім того, Нова Зеландія має вчетверо більше нерухомості, переданої в трасти, на душу населення, порівнюючи з такими країнами, як Австралія та Великобританія [5].

Відповідно до розділу 6 нового Закону Нової Зеландії про трасти від 30.07.2019 року, який набере чинності 30.01.2021 року, максимальний строк дії трасту складатиме 125 років [6]. Водночас діючий Закон Нової Зеландії про безстроковий період і грошові заощадження від 11.11.1964 року передбачає, що строк існування трасту не може перевищувати 80 років [7]. Для порівняння, у Сінгапурі максимальний строк для існування трастів, створених 15.12.2004 року або після цієї дати, складає 100 років. Вбачається,

що такі законодавчі зміни є виправданими, зважаючи на дієвість сімейного трасту як механізму захисту та управління активами.

Детально розглянемо основні переваги та особливості заснування сімейних трастів. Однією з ключових цілей створення сімейних трастів є захист та збереження сімейного майна для його подальшої передачі своїм нащадкам. Створення прижиттєвого сімейного трасту дає змогу уникнути необхідності складення заповіту. Замість спадкоємців за заповітом засновник трасту призначає бенефіціарів для своїх активів. Таке планування спадкування дає можливість обійти вимоги закону щодо обов'язкової частки спадкоємців засновника трасту в спадщині. Крім того, передання майна в сімейний траст дозволяє уникнути в майбутньому тривалих судових спорів між спадкоємцями засновника трасту в справах про спадкування. Отже, створення сімейного трасту є гарантією безпечного отримання бенефіціарами заздалегідь визначених засновником трасту активів.

Створення сімейного трасту також сприяє захисту сімейних активів, у випадку зайняття засновником трасту підприємницькою діяльністю, пов'язаною зі значним ступенем ризику. Засновник трасту, передаючи майно в сімейний траст, втрачає своє право власності на нього. У зв'язку з тим, що майно, передане в траст, стає власністю довірчого власника, воно захищене від можливих претензій із боку кредиторів засновника такого трасту. Необхідно констатувати, що кредиторам буде вкрай складно звернути стягнення на активи, які знаходяться в трасті. Більше того, у випадку банкрутства засновника трасту, активи трасту залишаться захищеними, а бенефіціари продовжать одержувати дохід від управління сімейним трастом.

До того ж, сімейний траст захищає активи від сімейних спорів. Майно, передане подружжям, як засновником трасту, у сімейний траст, формально не належить жодному з подружжя. Унаслідок цього, таке майно не підлягає поділу у випадку розлучення та поділу спільного сумісного майна подружжя.

Сімейні трасти також часто використовуються для того, щоб уникнути успішного позову колишнього чоловіка або партнера щодо активів іншого в цьому трасті. Така вимога може полягати в доступі до трастових активів, які були виділені для дітей партнера від попереднього шлюбу [3].

Крім того, сімейні трасти можуть створюватися для передачі

частини активів засновника трасту в ефективне управління довірчим власником на професійній основі в інтересах бенефіціарів. Доходи, отримані від управління сімейними активами, по мірі необхідності можуть спрямовуватися на фінансування освіти, утримання дітей засновника трасту або інших родичів з особливими потребами, у зв'язку з інвалідністю, хворобою тощо. Засновник трасту може визначати як конкретні суми фінансування для вищевказаних цілей, так і залишити розподіл доходів від управління на розсуд довірчого власника.

Більше того, засновник трасту у своєму трастовому договорі або заповіті, за якими створюється сімейний траст, може передбачити, що трастові активи будуть передані бенефіціарам такого трасту тільки після настання заздалегідь визначених умов, зокрема, досягнення певного віку. Отже, до моменту передачі трастового майна бенефіціарам, професійне управління трастовими активами забезпечить безперервність такого управління та гарантуватиме одержання прибутку наступними поколіннями від управління сімейним трастом протягом досить тривалого часу.

Водночас ту частину активів, яка залишилась, засновник трасту зможе вільно спрямувати на інвестування, купівлю цінних паперів чи іншу ризикову діяльність. У випадку, якщо засновник трасту бажає використовувати сімейний траст для володіння і ведення бізнесу (trading trust або торговий траст), найбільш оптимальним варіантом буде ізолювати сімейні активи шляхом їхньої передачі в окремий сімейний траст, який буде важкодоступним для кредиторів бізнесу [3].

Залежно від обсягу повноважень довірчого власника щодо розподілу доходів від управління трастовими активами між бенефіціарами сімейний траст може бути створений як фіксований траст (fixed trust) з жорсткими обмеженнями або дискреційний траст (discretionary trust). Вбачається, що дискреційний траст, який наділяє довірчого власника дискреційними повноваженнями на власний розсуд розподіляти доходи між бенефіціарами, є більш прийнятним для довгострокового управління трастовими активами.

Єдині дискреційні повноваження довірчого власника – вибирати на свій розсуд, які бенефіціари взагалі отримають будь-які активи, є визначальною гнучкістю, якою володіють довірчі

власники при виконанні бажань засновника трасту на користь привілейованих бенефіціарів задовго після смерті засновника трасту. Ця особливість, у поєднанні з законним володінням трастовими активами, є відмінною рисою сімейного трасту й передумовою успішного планування правонаступництва [3].

Питання оподаткування залишається одним із ключових підстав для створення трастів. Проте, воно не є вирішальним у створенні сімейного трасту на відміну від інших видів трастів. Створення сімейного трасту зможе забезпечити можливість оптимізації оподаткування спадщини та дарування лише у юрисдикціях із низьким оподаткуванням. Для прикладу, у Сінгапурі відсутній податок на дохід від приросту капіталу, податок на спадщину або податок на виплати на користь бенефіціарів. Законодавством Нової Зеландії також не передбачено оподаткування розподілу активів від трастів своїм бенефіціарам у вигляді податку на приріст капіталу, на відміну від Австралії.

Створення сімейного трасту зазвичай передбачає конфіденційність для засновників трасту, довірчого власника та бенефіціарів. У Новій Зеландії, на відміну від Великобританії, відсутній публічний реєстр трастів. Унаслідок цього, доступ до інформації про трасти закритий для громадського контролю.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо констатувати, що створення сімейного трасту сприяє збереженню та захисту сімейних активів, плануванню правонаступності сімейного майна та гарантує подальшу передачу цих активів із покоління в покоління. Передача активів у професійне управління забезпечить безперервність такого управління та отримання прибутку бенефіціарами. Визначальним для сімейного трасту є також те, що трастові активи користуються захистом від претензій зі сторони кредиторів засновника трасту. Крім того, створення сімейного трасту дає змогу уникнути сімейних спорів, спорів у справах про спадкування й оскарження заповітів.

Джерела:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду в редакції від 16.09.2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text.
2. United Nations Trust Fund. Technical Assistance United Nations Trust Fund. URL: <https://www.un.org/development/desa/family/united-nations-trust-fund.html> (accessed: 01.12.2020). (in English)

3. Pat Rotherham, Cora Granger. Trust That Trust: A Practical Guide to Family Trusts in New Zealand, Parry Field Lawyers, 2018. URL: <https://2smlu9rbpfq221v5nscr28tu-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2019/10/Trust-that-Trust-Practical-Guide.pdf> (accessed: 01.12.2020). (in English)
4. Tamsyn Parker. Trust numbers predicted to shrink, NZ Herald, 2017. URL: <https://www.nzherald.co.nz/business/trust-numbers-predicted-to-shrink/W2SDO37YM6WTWIM44EVQI4HCCU> (accessed: 01.12.2020). (in English)
5. Anne Gibson. Trust obsession: massive 325,000 NZ properties have trust ownership, four times Australia, UK rates, NZ Herald, 2020. URL: <https://www.nzherald.co.nz/business/trust-obsession-massive-325000-nz-properties-have-trust-ownership-four-times-australia-uk-rates/MHQJ733BHQUY6VP5WCJUT6MXA/> (accessed: 01.12.2020). (in English)
6. Trusts Act 2019 (New Zealand), 30.07.2019. URL: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/2019/0038/latest/whole.html#DLM7383321> (accessed: 01.12.2020). (in English).
7. Perpetuities Act 1964 (New Zealand), 11.11.1964. URL: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1964/0047/latest/whole.html#DLM353437> (accessed: 01.12.2020). (in English)

Науковий керівник – д.ю.н., професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Бігняк О. В.